

При использовании фразеологизмов в деловой речи возможны стилистические ошибки. Входящие в состав фразеологизмов глаголы «вести», «давать», «допускать», «оказывать», «проводить», «производить», «проявлять» и др. могут сочетаться с ограниченным числом существительных. Например, глагол «одержать» может употребляться лишь в сочетаниях *одержать победу* и *одержать верх*. Часто встречающееся словосочетание *одержать успех* является нарушением нормы. Глагол «допускать» («допустить») принято сочетать со словами «нарушение», «ошибка», «просчет». Сочетание этого глагола со словами «дефект», «поломка», «брак», «хищение» – это ошибка.

Иногда к ошибкам приводит смешение похожих фразеологизмов. Самый распространенный пример – это близкие по значению фразеологизмы «иметь значение» и «играть роль». Например, *введение новых форм документов сыграло большое значение* (правильно: *либо ...сыграло большую роль..., либо ...имело большое значение...*).

Кроме того, все сказанное важно всегда и во всем, а не только при подготовке документов.

По мнению великого Конфуция: «Мудрый правитель первым делом должен называть вещи правильными именами. Ведь если вещи будут именоваться неправильно, слова потеряют силу и ни одно дело нельзя будет довести до конца».

УДК 811.161.3

СЛОВАЎТВАРАЛЬНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ БЕЛАРУСКАЙ НАВУКОВА-ТЭХНІЧНАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ

Студэнты – Сукач Дз.А., 2 мот, 3 курс, ФТС;

Верамейчык А.П., 2 мот, 3 курс, ФТС

Навуковы кіраўнік – Смалянка Г.А., старэйшы выкладчык

УА «Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт»,

г.Мінск, Рэспубліка Беларусь

Неўпарадкаванасць словаўжывання і словаўтварэння найбольш выразна адчуваецца ў мове навукі і тэхнікі, у навукова-тэхнічнай лексіцы і тэрміналогіі.

Унутры кожнай тэрмінасістэмы фарміраванне тэрмінаў

адбываецца ў адпаведнасці з канкрэтнымі словаўтваральнымі мадэлямі, характэрнымі для тэрміналогіі нацыянальнай мовы.

У цэлым тэрміналагічнае словаўтварэнне заснавана на сістэме беларускай агульналітаратурнай мовы. Яно адбываецца ў рэчышчы галоўных тэндэнцый агульналітаратурнага славаўтварэння, выкарыстоўвае ўсе магчымыя спосабы і мадэлі.

Аднак, узяўшы за аснову існуючыя ў беларускай мове спосабы і мадэлі словатворчасці, мова навукі выпрацоўвае сваю словаўтваральную падсістэму, падпарадкаваўшы яе патрабаванням і функцыям спецыяльнай лексікі і мовы навукі ў цэлым.

Адным з найбольшых распаўсюджаных спосабаў стварэння любой тэрміналогіі з'яўляецца выкарыстанне агульнаўжывальных слоў у функцыі тэрмінаў.

Такімі словамі з новым тэхніка-тэрміналагічным значэннем з'яўляюцца: *палец, зубец, глазок, калена, шэйка, кошка, муфта*. Шэраг такіх тэрмінаў першапачаткова афармляўся ў народнай размоўнай мове, а пасля ўжо ўкараняўся і ў навукова-тэхнічную літаратуру.

У некаторых выпадках тэрмін, які выражае пэўнае тэхнічнае паняцце, атрымлівае і другое дадатковае значэнне, як напрыклад словы — *вось і вал*, якія валодаюць то супадаючым, то адрозніваючым сэнсам.

У беларускай мове слова *вось* з'яўляецца яшчэ і часціцай.

Наогул беларускай навуковай тэрміналогіі ўласціва высокая ступень сінаніміі і мнагазначнасці.

Семантычнае тэрмінаўтварэнне – адзін з традыцыйных і на ўсім працягу развіцця мовы навукі прадуктыўны спосаб стварэння спецыяльных найменняў. Менавіта з дапамогай семантычнага славаўтварэння задавальняюцца ўсё ўзросшыя патрэбы ў новых тэрмінах, паколькі яно дае магчымасць выкарыстоўваць існуючыя моўныя рэсурсы.

Прадуктыўным спосабам тэрміналагічнай намінацыі з'яўляецца і стварэнне тэрмінаў з ужо існуючых у мове каранёвых марфем па славаўтваральных мадэлях, тыповых да дадзенай мовы.

У беларускім тэрмінаўтварэнні наглядаецца актыўнасць пераважнай большасці ўласцівых агульналітаратурнай мове афіксальных славаўтваральных мадэляў, тыповых для дадзенай мовы.

У беларускай навукова-тэхнічнай тэрміналогіі, напрыклад, утварэнні з суфіксам *-цель-* не маюць пашырэння, бо гэта словаўтваральная мадэль непрадуктыўная ў нашай мове. Ёй адпавядаюць лексемы с суфіксам *-нік-*: *излучатель- выпраменнік, множитель- множнік*.

У многіх перакладных слоўніках зафіксаваны шматлікія дзеяслоўныя формы з іншамоўным элементам *-ір-(-ыр-)*, што не характэрна для нашай мовы. У беларускай мове іншамоўныя дзеяслоўныя асновы павінны афармляцца з дапамогай суфікса *-ава-(-ява-)*, а не *-ірава-(-ырава-)*. Напрыклад, *акумуляванне - аккумуляирование, генераванне - генерирование*.

Шырока ўжываюцца ў беларускай навукова-тэхнічнай тэрміналогіі тэрміны з суфіксам:

- атар* (акумулятар, кандэнсатар)
- *льнік* (вымяральнік, паглынальнік)
- анн, -енн* (абкочванне, шліфаванне, асвятленне)
- нік* (выпарнік, акулчнік)

Асаблівасцю сучаснай навукова-тэхнічнай тэрміналогіі іншых моў з'яўляецца наяўнасць у яе складзе побач з аднаслоўнымі назвамі мноства складаных утварэнняў, якія прадстаўлены трохслоўнымі і больш словазлучэннямі. Напрыклад, *аддзелачная апрацоўка адтулін, патрон плаўкага засцерагальніка* і інш. Такія тэрміны не зусім зручныя. Навукова-тэхнічны тэрмін павінен быць ясны і кароткі.

Аптымальным сродкам стварэння кароткага варыянту тэрміна з'яўляюцца складанаскарочаныя словы, якія атрымалі распаўсюджванне ў тэрміналогіі многіх моў. Складанаскарочаныя тэрміны – абрэвіятуры, якія ўзніклі на базе словазлучэнняў або шматскладаных слоў, змяшчаюць тую ж колькасць і якасць інфармацыі, што і адпаведныя разгорнутыя варыянты тэрмінаў. Прыкладам абрэвіятурных тэрмінаў могуць служыць такія, як *аўтамабільная шына і аўташына, бензінавая сумесь і бензасумесь, ЛЭП* (лінія электраперадачы) і інш.

У навукова-тэхнічным тэрмінаўтварэнні, акрамя славесных сродкаў, прымяняюцца і сімвалічныя (графічныя сімвалы, літары, лічбы і інш.).

УДК 94 (575.4)